

DELEGATURA UOKiK W KATOWICACH

Katowice, dnia 27. 08. 2007r.

RKT – 61 – 06/07/AD

DECYZJA Nr RKT - 33 /2007

Stosownie do art. 33 ust. 6 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.) i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 134, po. 939),

- działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

po przeprowadzeniu wszczętego z urzędu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, przeciwko Wyższej Szkole Biznesu w Dąbrowie Górniczej która zawiera z konsumentami umowy o świadczenie usług edukacyjnych:

I. Na podstawie art. 26 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 tej ustawy **uznaje się za naruszające zbiorowe interesy konsumentów** stosowane przez Wyższą Szkołę Biznesu w Dąbrowie Górniczej praktyki polegające na stosowaniu następujących postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.):

1. § 21 Regulaminu studiów Wyższej Szkoły Biznesu w Dąbrowie Górniczej: „ (...) 2. Kwoty wpisowego oraz opłaty comiesięcznej i semestralnej podawane są do wiadomości studentów na tablicy ogłoszeń na co najmniej 1 miesiąc przed terminem ich obowiązywania. (...) 5. Za zaliczenia i egzaminy poprawkowe, zaliczenia i egzaminy komisyjne (z wyłączeniem egzaminu komisyjnego zakończonego oceną pozytywną), wpisy warunkowe oraz inne obowiązują opłaty w wysokości podanej na tablicy ogłoszeń przed rozpoczęciem semestru”,

2. § 4 pkt. 6 lit. c umów o świadczenie usług edukacyjnych w ramach studiów I i II stopnia: „każda zmiana czesnego wymaga stosownego Zarządzenia Władz Uczelni oraz ogłoszenia jego treści w gablocie: REKTORAT. Zmiana umowy w powyższym zakresie nie wymaga sporządzenia aneksu”,

3. § 6 ust. 1 lit. b umów o świadczenie usług edukacyjnych w ramach studiów I i II stopnia: „ (...) W przypadku rezygnacji Studenta z podjęcia lub kontynuacji studiów oraz w przypadku skreślenia Studenta z listy studentów przez Uczelnię mają zastosowanie poniższe postanowienia: (...) w przypadku rezygnacji Studenta z podjęcia studiów w Uczelni w terminie:

b. odpowiednio od dnia 01 września lub 15 stycznia – Student jest zobowiązany do zapłacenia kary umownej w wysokości czesnego należnego za pierwszy semestr studiów w Uczelni. (...)”,

4. § 6 ust. 1 pkt. c umów o świadczenie usług edukacyjnych w ramach studiów I i II stopnia: „W przypadku rezygnacji Studenta z kontynuacji studiów w Uczelni lub skreślenia zgodnie z § 6 ust. 1 umowy, Student jest zobowiązany do zapłacenia czesnego za okres do końca miesiąca, w którym złożył rezygnację, oraz kary umownej (...). Kara umowna stanowi różnicę między wysokością czesnego semestralnego, które Student zobowiązany byłby uiścić w przypadku, gdyby posiadał status Studenta do końca semestru, w którym nastąpiła rezygnacja – a kwotą należnego czesnego, którą Student zobowiązany jest uiścić za okres posiadania statusu Studenta. Kara umowna zostaje naliczona tytułem zwrotu kosztów poniesionych przez Uczelnię w związku z organizacją procesu dydaktycznego dla Studenta w semestrze, w którym nastąpiło rozwiązanie umowy”,

5. § 9 ust. 2 umów o świadczenie usług edukacyjnych w ramach studiów I i II stopnia: „Wszelkie spory mogące powstać na tle niniejszej Umowy Strony będą starały się rozwiązać polubownie. W przypadku niemożności rozwiązania sporu na tej drodze Strony poddają taki spór pod rozstrzygnięcie Sądu właściwego miejscowo dla siedziby Uczelni”,

6. § 2 ust. 5 umów o świadczenie usług edukacyjnych w ramach studiów podyplomowych: „W przypadku nie podjęcia lub przerwania nauki Słuchacz zobowiązany jest uregulować wszystkie zobowiązania finansowe wobec Uczelni wynikające z posiadania statusu Słuchacza Studiów Podyplomowych”,

7. § 4 umów o świadczenie usług edukacyjnych w ramach studiów podyplomowych: „Spory wynikłe na tle realizacji powyższej umowy strony będą starały się rozwiązywać polubownie; w przeciwnym wypadku spór rozstrzygać będzie Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej”

i nakazuje się zaniechanie ich stosowania.

II. Na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 tej ustawy **uznaje się za naruszające zbiorowe interesy konsumentów** praktyki stosowane przez Wyższą Szkołę Biznesu w Dąbrowie Górniczej z siedzibą w Dąbrowie Górniczej polegające na stosowaniu następujących postanowień wzorca umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.):

1. Zarządzenie nr 18/2004/2005 z dnia 04. 04. 2005r., Zarządzenie nr 19/2004/2005 z dnia 04. 04. 2005r., Zarządzenie nr 31/2004/2005 z dnia 19. 08. 2005r.: „W przypadku nieterminowego regulowania rat czesnego będą naliczane opłaty za zwłokę w wysokości 0,1% za każdy dzień opóźnienia wpłaty każdej z rat”,

2. Zarządzenie nr 23/2005/2006 z dnia 16. 08. 2006r.: „W przypadku niedotrzymania terminu wpłaty raty czesnego przewiduje się opłatę za zwłokę w wysokości 0,1% za każdy dzień opóźnienia każdej z rat”,

3. Zarządzenie nr 15/2005/2006 z dnia 14. 04. 2006r.: „W przypadku nieterminowego regulowania opłat innych Uczelnia ma prawo naliczyć opłaty za zwłokę w wysokości 0,1% za każdy dzień opóźnienia wpłaty każdego rodzaju należności”

i stwierdza się zaniechanie ich stosowania z dniem 01. 06. 2007r.

III. Na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nakłada się na Wyższą Szkołę Biznesu w Dąbrowie Górniczej z siedzibą w Dąbrowie Górniczej, ul. Cieplaka 1 c, karę pieniężną w wysokości 15 000 zł (słownie: piętnastu tysięcy złotych), płatną do budżetu państwa, z tytułu naruszenia zakazu, o jakim mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w zakresie opisanym w punktach I 1 – 7 i II 1 - 3 sentencji niniejszej decyzji.

IV. Na podstawie art. 77 w związku z art. 80 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów obciąża się Wyższą Szkołę Biznesu w Dąbrowie Górniczej z siedzibą w Dąbrowie Górniczej, ul. Cieplaka 1 c, kosztami opisanego na wstępie postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów oraz zobowiązuje się tego przedsiębiorcę do zwrotu Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kosztów postępowania w kwocie 49 zł (słownie: czterdziestu dziewięciu złotych).

Uzasadnienie

W imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (zwanego dalej także Prezesem Urzędu) przeprowadzono postępowanie wyjaśniające (sygn. akt RKT-402-49/06/AD), w toku którego ustalono, że Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej (zwana dalej także uczelnią lub przedsiębiorcą) zawiera z konsumentami umowy o świadczenie na ich rzecz usług edukacyjnych w ramach studiów licencjackich, magisterskich i podyplomowych. Przy zawieraniu umów ww. rodzaju uczelnia posługuje się wzorcami umownymi. W toku podjętych czynności powzięto podejrzenie, że przedmiotowe wzorce, jak i umowy faktycznie zawarte z konsumentami mogą zawierać klauzule uznane przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (zwany dalej także SOKiK) za abuzywne i wpisane następnie do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone (zwanego dalej także rejestrem). W tych okolicznościach sprawy wszczęcie niniejszego postępowania stało się konieczne, co uczyniono postanowieniem numer 1 z dnia 09. 05. 2007r. (dowód: karty nr 1 -2). W ramach prowadzonych czynności, w piśmie z dnia 18. 05. 2007r. (znak WSB/0468/2007, dowód: karty nr 35 – 28), uczelnia ustosunkowała się do postawionych jej zarzutów uwzględniając je w całości i informując o częściowo już wprowadzonych, a częściowo opracowywanych zmianach. Następnie w załączeniu do pisma z dnia 30. 05. 2007r. (znak WSB/0481/2007, dowód: karta nr 63) uczelnia przesłała obowiązujące od 01. 06. 2007r. zarządzenia, w których określono m.in. wysokość odsetek karnych zastrzeżonych na wypadek nieterminowej realizacji świadczeń pieniężnych przez konsumentów (dowód: karty nr 64 – 76). Po zgromadzeniu niezbędnych do podjęcia merytorycznego rozstrzygnięcia dokumentów i informacji, pismem z dnia 13. 06. 2007r. (dowód: karta nr 78) zawiadomiono przedsiębiorcę o zakończeniu zbierania materiału dowodowego. W wyznaczonym terminie przedsiębiorca skorzystał z przysługującego mu uprawnienia do zapoznania się z materiałem dowodowym w niniejszej sprawie (dowód: karta nr 79). Następnie, w piśmie z dnia 25. 06. 2007r. uczelnia wyjaśniła, że zakwestionowane przez Prezesa Urzędu klauzule umowne zasadniczo miały charakter prewencyjny i dyscyplinujący studentów, a w większości przypadków odstąpiono od egzekwowania zastrzeżonych kar umownych (dowód: karta nr 84). W tych okolicznościach sprawy możliwe stało się zakończenie postępowania i wydanie niniejszej decyzji.

Prezes Urzędu ustalił następujący stan faktyczny:

Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej działa na podstawie wpisu do rejestru uczelni niepublicznych i związków uczelni niepublicznych Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod numerem 65 (dowód: karta nr 9). Przedsiębiorca prowadzi działalność polegającą na świadczeniu na rzecz studentów usług edukacyjnych w ramach studiów licencjackich, magisterskich i podyplomowych. Prawa i obowiązki uczelni oraz studentów normują obowiązujący w uczelni statut, regulaminy i zarządzenia (dowód: karty nr 10 – 14, 27 – 33). Ponadto strony zawierają umowy, a przy dokonywaniu tych czynności wykorzystywane są wzory umów (dowód: karty nr 15 – 17). W toku prowadzonych działań ustalono, że § 21 Regulaminu studiów Wyższej Szkoły Biznesu w Dąbrowie Górniczej zawiera postanowienie o następującej treści: „ (...) 2. Kwoty wpisowego oraz opłaty comiesięcznej i semestralnej podawane są do wiadomości studentów na tablicy ogłoszeń na co najmniej 1 miesiąc przed terminem ich obowiązywania. (...) 5. Za zaliczenia i egzaminy poprawkowe, zaliczenia i egzaminy komisyjne (z wyłączeniem egzaminu komisyjnego zakończone oceną pozytywną), wpisy warunkowe oraz inne obowiązują opłaty w wysokości podanej na tablicy ogłoszeń przed rozpoczęciem semestru”.

W trakcie trwania postępowania przedsiębiorca poinformował, że Senat Uczelni podjął Uchwałę, na mocy której § 21 ust. 5 ww. regulaminu został wykreślony. Jednocześnie § 21 ust. 2 zmieniono w ten sposób, że nadano mu brzmienie: „Warunki odpłatności za studia określa umowa zawarta w formie pisemnej między uczelnią a studentem. Integralną część w/w umowy stanowią stosowne zarządzenia Władz uczelni, które są podawane do wiadomości studentów na tablicy ogłoszeń i w intranecie”. Uczelnia dodała, że choć ww. zmiany zostały zatwierdzone przez Senat Uczelni, to w związku z tym, iż zmiana regulaminu studiów wymaga zatwierdzenia przez właściwego ministra, uchwała w tym zakresie została wysłana do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Przedsiębiorca zobowiązał się do wprowadzenia przedstawionych modyfikacji po ich zatwierdzeniu przez właściwy organ administracji (dowód: karty nr 35 i 39). Ponadto uczelnia przedstawiła „Regulamin Studiów”, który zatwierdzono decyzją Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 17 października 2006r. (znak DDS-4001-61/BS/06, dowód: karta nr 40).

Prezes Urzędu ustalił, że § 4 pkt. 6 lit. c umów o świadczenie usług edukacyjnych w ramach studiów I i II stopnia zawierał następującą klauzulę umowną: „każda zmiana czesnego wymaga stosownego Zarządzenia Władz Uczelni oraz ogłoszenia jego treści w gablocie: REKTORAT. Zmiana umowy w powyższym zakresie nie wymaga sporządzenia aneksu” (dowód: karty nr 15 verte, 18 verte, 20 verte, 22 verte). Wcześniejszemu zapisowi § 4 pkt 6 lit. c umów o świadczenie usług edukacyjnych w ramach studiów I i II stopnia nadano kolejny numer § 4 ust. 6 pkt 3 oraz otrzymał on następujące brzmienie:

„Każda zmiana czesnego oraz innych opłat, o których mowa w niniejszej umowie wymaga:

1. wydania stosownego zarządzenia Władz Uczelni oraz ogłoszenia jego treści w gablocie REKTORAT,
2. 2) doręczenia studentowi wprowadzonych przez Władze Uczelni zmian w w/w opłatach, które skutkują zmianą niniejszej umowy”.

Ponadto we wzorze umów o świadczenie usług edukacyjnych dodano § 4 ust. 7, w którym precyzyjnie określono sposoby, w jakich doręczenie stosownych informacji ma następować (dowód: karty nr 36, 56 -57). Uczelnia oświadczyła też, że zmodyfikowany w ww. sposób wzorec umowny będzie stosowany od chwili rozpoczęcia procesu rekrutacyjnego (dowód: karta nr 38).

W § 6 ust. 1 lit. b umów o świadczenie usług edukacyjnych w ramach studiów I i II stopnia przedsiębiorca zamieścił następującą regulację: „(...) *W przypadku rezygnacji Studenta z podjęcia lub kontynuacji studiów oraz w przypadku skreślenia Studenta z listy studentów przez Uczelnię mają zastosowanie poniższe postanowienia: (...) w przypadku rezygnacji Studenta z podjęcia studiów w Uczelni w terminie:*

b. odpowiednio od dnia 01 września lub 15 stycznia – Student jest zobowiązany do zapłacenia kary umownej w wysokości czesnego należnego za pierwszy semestr studiów w Uczelni. (...)” (dowód: karty nr 16, 19, 21, 23).

W toku niniejszego postępowania uczelnia poinformowała o wykreśleniu zakwestionowanej przez Prezesa Urzędu regulacji ze stosowanego przez nią wzorca umownego (dowód: karta nr 36). Przedsiębiorca udokumentował sporządzenie nowego wzoru umowy przesyłając go (dowód: karta nr 57), lecz z uwagi na nierozpoczęcie procesu rekrutacyjnego nie przedstawił on umów faktycznie zawartych z jego wykorzystaniem.

§ 6 ust. 1 pkt. c umów o świadczenie usług edukacyjnych w ramach studiów I i II stopnia stanowi, że: „*W przypadku rezygnacji Studenta z kontynuacji studiów w Uczelni lub skreślenia zgodnie z § 6 ust. 1 umowy, Student jest zobowiązany do zapłacenia czesnego za okres do końca miesiąca, w którym złożył rezygnację, oraz kary umownej (...). Kara umowna stanowi różnicę między wysokością czesnego semestralnego, które Student zobowiązany byłby uiścić w przypadku, gdyby posiadał status Studenta do końca semestru, w którym nastąpiła rezygnacja – a kwotą należnego czesnego, którą Student zobowiązany jest uiścić za okres posiadania statusu Studenta. Kara umowna zostaje naliczona tytułem zwrotu kosztów poniesionych przez Uczelnię w związku z organizacją procesu dydaktycznego dla Studenta w semestrze, w którym nastąpiło rozwiązanie umowy*” (dowód: karty nr 16, 19, 21, 23).

Powyższą regulację zastąpiono w nowoopracowanym wzorcu zapisem o następującej treści: „*w przypadku rezygnacji Studenta z kontynuacji studiów w Uczelni lub skreślenia zgodnie z § 6 ust. 1 umowy, Student jest zobowiązany do zapłacenia czesnego za okres do końca miesiąca, w którym złożył rezygnację lub został skreślony z listy studentów*” (dowód: karta nr 57). Wzorzec ten będzie wykorzystywany przy zawieraniu umów ze studentami przyjętymi na studia w ramach najbliższego procesu rekrutacyjnego.

§ 9 ust. 2 umów o świadczenie usług edukacyjnych w ramach studiów I i II stopnia stanowi, że: „*Wszelkie spory mogące powstać na tle niniejszej Umowy Strony będą starały się rozwiązać polubownie. W przypadku niemożności rozwiązania sporu na tej drodze Strony poddają taki spór pod rozstrzygnięcie Sądu właściwego miejscowo dla siedziby Uczelni*” (dowód: karty nr 16 verte, 19 verte, 21 verte, 23 verte). Przedsiębiorca poinformował, że we wzorze umowy, który będzie stosowany przy zawieraniu umów w czasie najbliższej rekrutacji powyższa klauzula zostanie zastąpiona regulacją o brzmieniu: „*Wszelkie spory mogące powstać na tle niniejszej Umowy Strony będą starały się rozwiązywać polubownie. W przypadku niemożności rozwiązania sporu na tej drodze Strony poddają taki spór pod rozstrzygnięcie Sądu właściwego miejscowo dla siedziby pozwanego*” (dowód: karty nr 37 i 58).

W § 2 ust. 5 umów o świadczenie usług edukacyjnych w ramach studiów podyplomowych przedsiębiorca stosuje następującą klauzulę: „*W przypadku nie podjęcia lub przerwania nauki Słuchacz zobowiązany jest uregulować wszystkie zobowiązania finansowe wobec Uczelni wynikające z posiadania statusu Słuchacza Studiów Podyplomowych*”. Podobnie jak w przypadku wzoru umów dotyczących kształcenia na studiach licencjackich i magisterskich, także i w tym przypadku przedsiębiorca opracował nowy wzorzec, w którym wyżej zakwestionowane postanowienie zastąpiono regulacją o brzmieniu: „*W przypadku nie*

podjęcia lub przerwania nauki Słuchacz zobowiązany jest uregulować wszystkie zobowiązania finansowe wobec Uczelni wynikające z posiadania statusu Słuchacza Studiów Podyplomowych, które powstały w okresie trwania niniejszej umowy” (dowód: karta nr 59). Także i w tym przypadku przedsiębiorca nie mógł przedłożyć umów faktycznie zawartych z konsumentami z wykorzystaniem zmodyfikowanego wzorca, do czego zobowiązał się jednak na przyszłość w piśmie z dnia 18. 05. 2007r. (dowód: karta nr 38).

Podobnie jak w przypadku umów dotyczących kształcenia w ramach studiów licencjackich i magisterskich, również w umowach o świadczenie usług edukacyjnych w ramach studiów podyplomowych w § 4 określono, że *„Spory wynikłe na tle realizacji powyższej umowy strony będą starały się rozwiązywać polubownie; w przeciwnym wypadku spór rozstrzygać będzie Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej”* (dowód: karty nr 17, 24 – 26). Wzorzec zmieniony w ten sposób, że ww. zapis zastąpi się regulacją o brzmieniu: *„Wszelkie spory mogące powstać na tle niniejszej Umowy Strony będą starały się rozwiązywać polubownie. W przypadku niemożności rozwiązania sporu na tej drodze Strony poddają taki spór pod rozstrzygnięcie Sądu właściwego miejscowo dla siedziby pozwanego”* (dowód: karta nr 59) będzie wykorzystywany przy naborze prowadzonym na kolejny rok akademicki.

W Zarządzeniu nr 18/2004/2005 z dnia 04. 04. 2005r., Zarządzeniu nr 19/2004/2005 z dnia 04. 04. 2005r. i Zarządzeniu nr 31/2004/2005 z dnia 19. 08. 2005r. zamieszczono następującą regulację: *„W przypadku nieterminowego regulowania rat czesnego będą naliczane opłaty za zwłokę w wysokości 0,1% za każdy dzień opóźnienia wpłaty każdej z rat”* (dowód: karty nr 31 – 33). Analogicznie w Zarządzeniu nr 23/2005/2006 z dnia 16. 08. 2006r. zawarto postanowienie o treści: *„W przypadku niedotrzymania terminu wpłaty raty czesnego przewiduje się opłatę za zwłokę w wysokości 0,1% za każdy dzień opóźnienia każdej z rat”*, (dowód: karty nr 27 – 29), a w Zarządzeniu nr 15/2005/2006 z dnia 14. 04. 2006r.: *„W przypadku nieterminowego regulowania opłat innych Uczelnia ma prawo naliczyć opłaty za zwłokę w wysokości 0,1% za każdy dzień opóźnienia wpłaty każdego rodzaju należności”* (dowód: karta nr 30).

W piśmie z dnia 18. 05. 2007r. przedsiębiorca oświadczył, że wydał nowe zarządzenia, w których ww. sporne zapisy zastąpiono regulacjami, zgodnie z którymi w przypadku nieterminowego regulowania rat czesnego oraz innych opłat uczelnia ma prawo naliczyć opłaty za zwłokę w wysokości 22 % w skali roku z tytułu opóźnienia wpłaty należności każdego rodzaju (dowód: karta nr 38). Okoliczność tę uczelnia udokumentowała przesyłając w załączeniu do pisma z dnia 30. 05. 2007r. (dowód: karta nr 63) zarządzenia z dnia 18. 05. 2007r.:

- nr 22/2006/2007,
- nr 23/2006/2007,
- nr 24/2006/2007,
- nr 25/2006/2007,
- nr 26/2006/2007 (dowód: karty nr 64 – 76). Ww. zarządzenia obowiązują od dnia 01. 06. 2007r.

W załączeniu do pisma z dnia 25. 06. 2007r. (dowód: karta nr 83) uczelnia przedłożyła sprawozdanie o przychodach, kosztach i wyniku finansowym szkół wyższych za rok 2006 (dowód: karty nr 85 – 88), z którego wynika, że w 2006r. osiągnęła ona przychód w wysokości 15 010 327,17 zł (słownie: piętnaście milionów dziesięć tysięcy trzysta dwadzieścia siedem złotych siedemnaście groszy, dowód: karty nr 83 i 85 – 86).

Prezes Urzędu zważył, co następuje:

Przesłanką wstępną, która musi zostać ustalona w toku postępowania prowadzonego na podstawie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów jest to, czy doszło do naruszenia interesu publicznoprawnego. Zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów Prezes Urzędu może podejmować działania wyłącznie w interesie publicznym, działania podejmowane w tym trybie służą ochronie interesu ogólnospołecznego. Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów znajduje zastosowanie tylko wówczas, gdy zagrożony lub naruszony zostaje interes publiczny polegający na zapewnieniu właściwych warunków funkcjonowania rynku gospodarczego. Zasadniczo przyjmuje się, że do naruszenia interesu publicznego dochodzi wówczas, gdy skutki działań sprzecznych z przepisami przywołanej ustawy godzą w szerszy krąg uczestników rynku. W niniejszej sprawie przesłanka ta została spełniona. Postępowanie przeciwko Wyższej Szkole Biznesu w Dąbrowie Górniczej zostało wszczęte w związku z podejrzeniem podejmowania przez nią praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, co może stanowić naruszenie art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Zgodnie z art. 24 ust. 1 tej ustawy stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów jest zakazane. W art. 24 ust. 2 ww. ustawy wskazano, że przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, a w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w Kodeksie postępowania cywilnego (zwanym dalej także Kpc).

Aby doszło do naruszenia ww. przepisu prawa muszą zostać spełnione następujące przesłanki:

- zachowanie przedsiębiorcy musi być bezprawne i
- musi ono godzić w zbiorowe interesy konsumentów.

Pierwsza z wymienionych przesłanek zostaje spełniona, gdy przedsiębiorca podejmuje działania sprzeczne z prawem tj. zakazane ustawą lub, gdy nie dopełnia ciążącego na nim obowiązku. Przykład takiego zachowania może stanowić posługiwanie się w obrocie konsumenckim postanowieniami umownymi uznanymi przez SOKiK za abuzywne i wpisanymi do prowadzonego przez Prezesa Urzędu rejestru. Druga z przesłanek jest spełniona, gdy dane działanie lub zaniechanie przedsiębiorcy godzi w interesy konsumentów, jako zbiorowości. Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów w odniesieniu do konsumentów chroni bowiem interesy nieograniczonej liczby podmiotów, których nie da się zidentyfikować, interesy konsumentów, jako zjawiska o charakterze instytucjonalnym, zbiorowym.

W niniejszej decyzji należy jednoznacznie wskazać, że uczelnia wyższa może być stroną postępowania administracyjnego dotyczącego stosowania przez nią praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, gdyż przysługuje jej status przedsiębiorcy w rozumieniu art. 4 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Stanowisko takie znajduje oparcie w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który w uchwale z dnia 3 lipca 2003r. (III CZP 38/03) stwierdził, że uczelnia niepaństwowa może być uznana za przedsiębiorcę. Sąd Najwyższy orzekł, że „Odpłatne i systematyczne wykonywanie zajęć dydaktycznych jest wykonywaniem przez osobę prawną we własnym imieniu, zawodowo działalności usługowej w sposób zorganizowany i ciągły. Działalność taka, wykonywana przez uprawnionych pracowników uczelni, charakteryzuje się profesjonalnym charakterem, jest podporządkowana regułom opłacalności i racjonalnego gospodarowania, jest działaniem wykonywanym na własny rachunek uczelni, jako odrębnej osoby prawnej, a nie na rachunek jej założyciela, a ponadto charakteryzuje się niewątpliwie powtarzalnością działań i uczestnictwem w obrocie

gospodarczym”. W wyroku z dnia 7 kwietnia 2004r. (sygn. akt III SK 22/2004) Sąd Najwyższy wskazał, że sama ustawa z dnia 15 grudnia 2000r. o ochronie konkurencji i konsumentów zdefiniowała na użytek tej ustawy - pojęcie „przedsiębiorcy” bardzo szeroko, obejmując nim, oprócz podmiotów definiowanych jako przedsiębiorcy w innych ustawach (np. w Kodeksie cywilnym) także podmioty, których działalność nie kojarzy się z typową działalnością gospodarczą. Sąd Najwyższy stwierdził, że studenci, którzy korzystają z usług szkoły wyższej niepublicznej odpłatnie, stosownie do zawieranych w tym zakresie umów, są konsumentami w rozumieniu ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. W prawdzie orzeczenia te zapadły pod rządami ustawy z dnia 15 grudnia 2000r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t. j. Dz. U. z 2005r. Nr 244, poz. 2080 ze zm.), to rozważane zagadnienie zostało unormowane analogicznie w aktualnie obowiązującej ustawie z 2007r. o tym samym tytule, w związku z czym powołanie się na ww. wyroki jest uzasadnione. Fakt, że uczelnia wyższa jest przedsiębiorcą potwierdza też orzecznictwo SOKiK, który wielokrotnie wypowiadał się w sprawie postanowień umownych stosowanych przez uczelnie wyższe w wyniku czego klauzule te były uznawane za niedozwolone.

W tym miejscu należy zauważyć, że Prezes Urzędu może stwierdzić stosowanie przez przedsiębiorcę praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów polegającej na posługiwaniu się postanowieniem wzorca umownego, które zostało wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych bez względu na to, czy postanowienie uznane przez SOKiK za abuzywne było stosowane przez przedsiębiorcę, przeciwko któremu jest prowadzone postępowanie w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, czy też przez inny podmiot. Sąd Apelacyjny w wyroku z dnia 02. 12. 2005r. (sygn. akt VI ACa 760/05) wskazał, że zgodnie z art. 23 a ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów jest posługiwanie się postanowieniem wpisanym do rejestru w oderwaniu od zagadnienia, czy wpis do rejestru powstał w związku ze stosowaniem wzorca umowy przez ten podmiot, co do którego bada się stosowanie praktyki. Sąd Apelacyjny orzekł, że naruszenie interesów konsumentów może nastąpić w wyniku działań podmiotów, które stosują klauzule abuzywne wpisane do rejestru, przy czym wpis do rejestru związany jest z działaniami innych kontrahentów konsumentów. Podobne twierdzenie Sąd Apelacyjny zawarł we wcześniejszym wyroku, tj. w orzeczeniu z dnia 29. 09. 2005r. (sygn. akt VI ACa 381/05), gdzie przywołując stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uchwale z dnia 19. 12. 2003r. III CZP 95/03 (OSNC 2005/2/25), wskazał, że wyrok uwzględniający powództwo przez uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone i zakazanie ich stosowania ma, zgodnie z art. 479⁴³ Kpc, od chwili wpisania do odpowiedniego rejestru, skutek także wobec osób trzecich. Zgodnie ze stanowiskiem SOKiK wyrażonym w wyroku z dnia 25. 05. 2005r. (sygn. akt XVII Ama 46/04), dla uznania, iż określona klauzula jest niedozwolonym postanowieniem umownym wpisanym do rejestru klauzul niedozwolonych wystarczy stwierdzenie, że mieści się ona w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru i nie jest konieczna literalna zgodność porównywanych klauzul. Czynnikiem przesądzającym o podobieństwie dwóch klauzul powinien być zatem zamiar, cel, jakemu ma służyć kwestionowane postanowienie. Jeśli cel utworzenia spornej klauzuli odpowiada celowi sformułowania klauzuli uznanej za niedozwoloną, oba zapisy można uznać za tożsame. Trafność przedmiotowego rozstrzygnięcia SOKiK potwierdził Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 26. 04. 2006r. (sygn. akt VI ACa 1220/05). Stanowisko, zgodnie z którym stosowanie postanowień wzorców umowy o treści tożsamej z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem SOKiK i wpisanych do rejestru może być uznane w stosunku do innego przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, potwierdził Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 13. 07. 2006r. (sygn. III SZP 03/06). Pomimo, iż ww. orzeczenia sądów były wydane na gruncie ówczesnie obowiązującej ustawy o ochronie

konkurencji i konsumentów z 2000r., to należy je uznać za aktualne także i pod rządami nowej ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, która analogicznie reguluje rozważaną kwestię.

Zagadnienia związane z kształtowaniem stosunków prawnych pomiędzy uczelnią a studentami wynikających z umów o świadczenie usług edukacyjnych znajdują uregulowanie nie tylko w przepisach ogólnych prawa cywilnego zawartych w ustawie z dnia 23 kwietnia 1964r. Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 ze zm., zwanej dalej Kc), ale też w ustawie z dnia 27 lipca 2005r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 ze zm.). Zgodnie z art. 160 ust. 1 Prawa o szkolnictwie wyższym organizację i tok studiów oraz związane z nimi prawa i obowiązki studenta określa regulamin studiów, a stosownie do art. 160 ust. 3 tej ustawy warunki odpłatności za studia określa umowa zawarta między uczelnią a studentem w formie pisemnej. W ślad za przywołanymi przepisami prawa w rozważanym przypadku uczelnia stosuje zarówno regulaminy studiów, jak i zawiera z konsumentami umowy pisemne. Jak wskazano powyżej umowy są zawierane z wykorzystaniem wzorów umów w rozumieniu art. 384 ust. 1 Kc. Do umów o świadczenie usług edukacyjnych, na podstawie art. 750 Kc stosuje się odpowiednio przepisy tej ustawy o zleceniu. Stronami tych umów są uczelnia – jako przedsiębiorca oraz studenci, którym przysługuje status konsumentów w rozumieniu art. 22¹ Kc. Analiza Regulaminu studiów Wyższej Szkoły Biznesu w Dąbrowie Górniczej i umów zawieranych z konsumentami, jak i zarządzeń obowiązujących w uczelni wykazała, że zawierają one klauzule uznane przez SOKiK za abuzywne i wpisane do rejestru.

Uwzględniając charakter praktyk opisanych w tej decyzji należało stwierdzić, że w rozważanej sprawie przesłanka naruszenia zbiorowych interesów konsumentów została spełniona. Badane praktyki przedsiębiorcy, które opisano szczegółowo poniżej, godzą w interesy nie tylko poszczególnych osób, ale przede wszystkim w interesy ogółu konsumentów, całej ich zbiorowości. Niekorzystne skutki prowadzonych przez przedsiębiorcę działań mają wpływ na szeroką grupę konsumentów, którzy zawarli z nim umowy. Stanowią one zagrożenie także dla tych wszystkich konsumentów, którzy potencjalnie mogą stać się kontrahentami przedsiębiorcy, przeciwko któremu jest prowadzone niniejsze postępowanie. Jego zachowania oddziałują więc lub mogą oddziaływać na nieoznaczoną grupę osób, której skład ulega systematycznym zmianom. Potencjalnie każdy może bowiem zawrzeć z uczelnią umowę, a jedynym warunkiem jaki konsumenci muszą wypełnić jest spełnienie wymogów określonych w zasadach naboru na studia, co naraża szeroką rzeszę podmiotów na niekorzystne konsekwencje wymierzonych przeciwko nim praktyk. Zagadnienie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów nie będzie oddzielnie poruszane przy poszczególnych praktykach wymienionych w pkt. I i II przedmiotowej decyzji, gdyż we wszystkich przypadkach kwestia ta kształtuje się identycznie, co uzasadnia odniesienie się do niniejszego problemu łącznie w tym miejscu.

I.

1. W toku niniejszego postępowania postawiono szkole zarzut stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów w związku z posługiwaniem się w § 21 Regulaminu studiów Wyższej Szkoły Biznesu w Dąbrowie Górniczej następującym postanowieniem: „(...) 2. Kwoty wpisowego oraz opłaty comiesięcznej i semestralnej podawane są do wiadomości studentów na tablicy ogłoszeń na co najmniej 1 miesiąc przed terminem ich obowiązywania. (...) 5. Za zaliczenia i egzaminy poprawkowe, zaliczenia i egzaminy komisyjne (z wyłączeniem egzaminu komisyjnego zakończonego oceną pozytywną), wpisy warunkowe oraz inne obowiązują opłaty w wysokości podanej na tablicy ogłoszeń przed rozpoczęciem semestru”. Stosownie do przedmiotowej regulacji uczelnia informuje

konsumentów o ustalonych opłatach i ich wysokości wywieszając stosowne informacje na ten temat na tablicy ogłoszeń. Niniejszy tryb wprowadzania w życie postanowień sformułowanych w zarządzeniach, a zatem we wzorcach umownych, jest niezgodny z trybem określonym w art. 384¹ Kc. Przepis ten stanowi, że wzorec wydany w czasie trwania stosunku umownego o charakterze ciągłym wiąże drugą stronę, jeżeli zostały zachowane wymagania określone w art. 384 Kc, a więc gdy wzorec ten został drugiej stronie doręczony, a strona ta nie wypowiedziała umowy w najbliższym terminie wypowiedzenia. Zaznaczyć trzeba, że udostępnienie wzorca w miejscu ogólnie dostępnym, a więc np. na tablicy ogłoszeń w siedzibie uczelni nie prowadzi do spełnienia obowiązku polegającego na doręczeniu takiego wzorca każdemu z konsumentów będących związanymi umową z uczelnią, a jedynie do jego upublicznienia. Kwestionowany zapis należy rozważać łącznie z postanowieniem § 4 pkt. 6 lit. c umów o świadczenie usług edukacyjnych w ramach studiów I i II stopnia, w których także wskazano, że przedsiębiorca będzie informować o wprowadzanych zmianach wywieszając stosowne ogłoszenia na tablicach w siedzibie uczelni. W rejestrze postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone pod numerem 756 figuruje następująca klauzula: „*Uczelnia zastrzega sobie prawo zmiany warunków niniejszej umowy, które nastąpi poprzez zarządzenie Kanclerza Wyższej Szkoły Edukacji Zdrowotnej w Łodzi, nie wymaga to wypowiedzenia warunków niniejszej umowy. Zarządzenia podane zostanie do wiadomości studentów przez ogłoszenie na tablicy informacyjnej oraz w dziekanacie*”. Postanowienie to zostało uznane za niedozwolone na mocy wyroku SOKiK z dnia 21 kwietnia 2006 r. (sygn. akt XVII Amc 49/05). Zapis ten, jak i ww. klauzulę stosowaną przez Wyższą Szkołę Biznesu w Dąbrowie Górniczej można uznać za tożsame. W obu przypadkach zastrzeżono bowiem, że informacja o zmieniających warunków umów zostanie zamieszczona na tablicy ogłoszeń i w tym trybie konsumenci będą powiadamiani o wprowadzanych zmianach. W obu przypadkach zastrzeżono więc, że uczelnia ograniczy się jedynie do podania do wiadomości informacji o zmianie obowiązujących w niej wzorców, a nie do doręczenia zmienionych wzorców w trybie przewidzianym przepisami Kodeksu cywilnego. Z uwagi na to, że umowy o świadczenie usług edukacyjnych nie mogą być kwalifikowane jako umowy powszechnie zawierane w drobnych, bieżących sprawach życia codziennego, należy stwierdzić, że na przedsiębiorcach świadczących usługi tego rodzaju spoczywają obowiązki w zakresie należytego doręczania wzorców umownych w przypadku ich zmiany w trakcie trwania danego stosunku umownego, a stosowanie regulacji odmiennie normujących tę kwestię jest niedopuszczalne. Oceniana praktyka godzi w interesy konsumentów także w ten sposób, że w wyniku przyjętego w uczelni trybu informowania o wysokości opłat, studenci mogą nie uzyskiwać stosownej informacji na temat zmian w wysokości opłat należnych w związku z pobieraniem nauki w uczelni w odpowiednim terminie, a tym samym mogą np. nie mieć świadomości, że zmianie uległy warunki wiążącej ich umowy. Wobec tego, że stwierdzono tożsamość porównywalnych klauzul, a także w związku z tym, że w rozważanym przypadku doszło do naruszenia zbiorowych interesów konsumentów należało orzec, że stosowanie opisanej w tym punkcie decyzji praktyki jest niezgodne z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

W toku prowadzonych czynności uczelnia poinformowała w piśmie z dnia 18. 05. 2007r., że zmienia zakwestionowany zapis w ten sposób, że skreśla § 21 ust. 5 ww. regulaminu. Poinformowała też, że § 21 ust. 2 nadaje następujące brzmienie: „*Warunki odpłatności za studia określa umowa zawarta w formie pisemnej między uczelnią a studentem. Integralną część w/w umowy stanowią stosowne zarządzenia Władz uczelni, które są podawane do wiadomości studentów na tablicy ogłoszeń i w intranecie*” (dowód: karta nr 35). Zmiany te uzyskały akceptację Senatu Uczelni. Aby istniała możliwość ich wprowadzenia w życie, uchwała w tym zakresie musi zostać zatwierdzona przez właściwego ministra. Biorąc

powyższe pod uwagę nie można stwierdzić, że przedsiębiorca zaprzestał stosowania zakwestionowanej praktyki. Stąd Prezes Urzędu nie mógł stwierdzić zaniechania stosowania ww. praktyki. Przy ocenie zachowania przedsiębiorcy nie bez znaczenia jest jednak okoliczność, że uczelnia podjęła kroki niezbędne do wyeliminowania nieprawidłowości. Przedsiębiorca zobowiązał się do wprowadzenia opisanych przez niego zmian w życie po ich zatwierdzeniu przez ww. organ administracji. W rozważanym przypadku nie istnieje jednak możliwość skorzystania z przepisu art. 28 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, zgodnie z którym jeżeli w toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów zostanie uprawdopodobnione, że przedsiębiorca stosuje praktykę, o której mowa w art. 24 ww. ustawy, a przedsiębiorca ten zobowiąże się do podjęcia lub zaniechania określonych działań zmierzających do zapobieżenia tym naruszeniom, Prezes Urzędu może nałożyć na niego obowiązek wykonania tych zobowiązań. Stosownie do art. 28 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów zobowiązanie może być nałożone wyłącznie na przedsiębiorcę, któremu zarzuca się stosowanie bezprawnej praktyki. W niniejszym przypadku możliwość wprowadzenia opisanych przez uczelnię zmian zależy nie tylko od niej samej, ale też od działań ministra, który ma zatwierdzić zmiany do regulaminu. Nie można z góry założyć, że zmiany te zostaną zaakceptowane i w jakim dokładnie terminie to nastąpi. W związku z tym, że istnieje teoretyczna możliwość, że opisane zmiany nie zostaną zaakceptowane, nałożenie na przedsiębiorcę zobowiązania do wprowadzenia w życie opisanych zmian przy jednoczesnej odmowie ministra, skutkowałoby niemożnością wykonania decyzji tej treści. Jednocześnie niewykonanie byłoby przez uczelnię niezawinione. Wobec tego w rozważanym przypadku należy skorzystać z przepisu art. 26 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

W przedstawionym przez uczelnię zapisie § 21 w nowym brzmieniu wskazuje się, że integralną częścią umowy są zarządzenia władz uczelni, które są podawane do wiadomości na tablicy ogłoszeń i w intranecie. Przedsiębiorca nie wskazuje w tym zapisie, że upublicznienie zarządzeń na tablicy ogłoszeń zwalnia go z obowiązku doręczenia ich konsumentom. Jednocześnie postanowienie to należy rozpatrywać w kontekście zmodyfikowanego zapisu wzorów umów, w którym wskazano, że informacje o zmianach w wysokości opłat mają być konsumentom należycie doręczane, czego dotyczy pkt. I 2 niniejszej decyzji. Zastosowanie ww. regulacji w połączeniu z postanowieniem, któremu nadano we wzorze umowy numer § 4 ust. 6 pkt 3 będzie pozwalało na stwierdzenie, że przedsiębiorca zaniechał stosowania niniejszej praktyki. Mając na względzie okoliczności tej sprawy należało jednak stwierdzić, że uczelnia nadal stosuje praktykę opisaną w tym punkcie decyzji, wobec czego konieczne było nakazanie zaniechania jej stosowania.

2. Kolejny z zarzutów dotyczy posługiwania się w umowach z konsumentami zawieranych z wykorzystaniem wzoru umowy o świadczenie usług edukacyjnych w ramach studiów I i II stopnia postanowieniem o następującej treści: *„każda zmiana czesnego wymaga stosownego Zarządzenia Władz Uczelni oraz ogłoszenia jego treści w gablocie: REKTORAT. Zmiana umowy w powyższym zakresie nie wymaga sporządzenia aneksu”* (dowód: karty nr 15 verte, 18 verte, 20 verte, 22 verte). Zapis ten, podobnie jak klauzula wymieniona w pkt. I 1 niniejszej decyzji wskazuje, że zarządzenia władz uczelni normujące treść stosunków cywilno-prawnych pomiędzy stronami mają być wywieszane w gablocie, a podanie ich do wiadomości, bez konieczności doręczenia konsumentom, jest wystarczające do wejścia ich w życie. W związku z tym, że ww. klauzula jest tożsama pod względem merytorycznym z postanowieniem kwestionowanym w poprzednim punkcie decyzji, w tym miejscu należy odwołać się do uzasadnienia zawartego w pkt. I 1. Wobec tego także i w tym przypadku należało stwierdzić stosowanie przez uczelnię praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów. Odmienne jednak przedsiębiorca podjął działania mające na celu

doprowadzenie do zaniechania stosowania niniejszej praktyki. Określone w tym punkcie postanowienie było zawarte we wzorze, z wykorzystaniem którego zawierano umowy z konsumentami. Przedsiębiorca poinformował, że dokonał zmiany obowiązującego w uczelni wzoru w tym zakresie wprowadzając do niego postanowienie o następującej treści: „*Każda zmiana czesnego oraz innych opłat, o których mowa w niniejszej umowie wymaga:*

1. *wydania stosownego zarządzenia Władz Uczelni oraz ogłoszenia jego treści w gablocie REKTORAT,*
2. *doręczenia studentowi wprowadzonych przez Władze Uczelni zmian w w/w opłatach, które skutkują zmianą niniejszej umowy”.*

Ponadto we wzorze umów o świadczenie usług edukacyjnych dodano § 4 ust. 7, w którym określono, w jaki sposób ma nastąpić doręczenie. Stosownie do nowo wprowadzonej regulacji poszczególni konsumenci mają otrzymywać informacje na temat wdrażanych przez uczelnię zmian. Każdy z konsumentów ma być o powyższym informowany indywidualnie. Opisaną przez przedsiębiorcę zmianę należy uznać za prawidłową. Z uwagi na to, że w chwili udzielania odpowiedzi w toku niniejszego postępowania przedsiębiorca nie prowadził naboru na studia, nie było możliwe przedłożenie umów faktycznie zawartych z konsumentami z wykorzystaniem zmienionego wzoru umowy. W tym miejscu należy stwierdzić, że opracowując i przedstawiając zmodyfikowany wzorzec przedsiębiorca nie doprowadził do zaniechania stosowania niezgodnej z prawem praktyki. Nadal w obrocie pozostają bowiem umowy zawarte z konsumentami z wykorzystaniem wzorca, w którym funkcjonowała ww. abuzywna klauzula. W celu wyeliminowania niniejszej praktyki konieczne zatem jest podpisanie aneksów do już obowiązujących umów zawartych z konsumentami przed wejściem w życie nowego wzoru umowy. W tych okolicznościach sprawy należało orzec, jak w pkt. I 2 sentencji niniejszej decyzji.

3. W umowach zawieranych przez uczelnię z konsumentami z wykorzystaniem wzoru umowy o świadczenie usług edukacyjnych w ramach studiów I i II stopnia w § 6 ust. 1 lit. b zawarto następujące postanowienie umowne: „*(...) W przypadku rezygnacji Studenta z podjęcia lub kontynuacji studiów oraz w przypadku skreślenia Studenta z listy studentów przez Uczelnię mają zastosowanie poniższe postanowienia: (...) w przypadku rezygnacji Studenta z podjęcia studiów w Uczelni w terminie:*

b. odpowiednio od dnia 01 września lub 15 stycznia – Student jest zobowiązany do zapłacenia kary umownej w wysokości czesnego należnego za pierwszy semestr studiów w Uczelni. (...)” (dowód: karty nr 16, 19, 21, 23). Stosownie do art. 385¹ § 1 Kc postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Powyższe nie dotyczy postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały one sformułowane w sposób jednoznaczny. W art. 385³ Kc wymieniono przykładowe postanowienia, które uznaje się za niedozwolone. Na mocy art. 385³ pkt 16 Kc zakazane są postanowienia nakładające wyłącznie na konsumenta obowiązek zapłaty ustalonej sumy na wypadek rezygnacji z zawarcia lub wykonania umowy. Zgodnie z art. 385³ pkt 17 Kc za abuzywne uznaje się te postanowienia, które nakładają na konsumenta, który nie wykonał zobowiązania lub odstąpił od umowy, obowiązek zapłaty rażąco wygórowanej kary umownej lub odstępno. W niniejszym przypadku nałożono na studentów odstępujących od umowy w terminie od 1 września lub 15 stycznia, lecz jeszcze przed rozpoczęciem zajęć w danym semestrze, obowiązek zapłaty kary w wysokości stanowiącej równowartość czesnego płatnego za pierwszy semestr studiów, czyli kwoty w wysokości ok. 1400 – 1850 zł w zależności od kierunku. Karę umowną tej wysokości można uznać nie tylko za nadmiernie, ale również za rażąco wygórowaną. Przyjęcie powyższego rozwiązania powoduje nałożenie

na konsumentów nadmiernych obciążeń finansowych, przy czym obowiązek taki spoczywa wyłącznie na konsumentach. Uczelnia zastrzega ww. opłatę pomimo tego, iż sama zostaje zwolniona z obowiązku świadczenia jakichkolwiek usług na rzecz klienta. W tym miejscu należy odwołać się do wyroku SOKiK z dnia 01. 03. 2007r. (sygn. akt XVII AmC 12/06), w którym Sąd ten uznał za niedozwoloną klauzulę, na mocy której słuchacze byli zobowiązani do uregulowania całej kwoty czesnego za semestr. SOKiK zakwestionował zasadność takiego rozwiązania wskazując, że za słuszne i znajdujące oparcie w przepisach Kodeksu cywilnego należy uznać domaganie się jedynie opłat za czynności już wykonane, za nakłady poniesione w celu wykonania danej umowy oraz za ewentualną szkodę. Zważyć trzeba, że kara umowna pełni rolę odszkodowania, a zatem, po ustaleniu ekwiwalentu dla dokonanych przez przedsiębiorcy czynności, wysokość kary tej nie powinna zasadniczo przewyższać wysokości faktycznie poniesionej szkody.

Wskazać również trzeba, że w rejestrze postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone pod numerem 395 wpisano na mocy wyroku SOKiK z dnia 12 stycznia 2005 r. (sygn. akt XVII Amc 13/04) następującą klauzulę: „Zleceniodawca zobowiązuje się uregulować pełną kwotę w całości lub w terminach § 4 bez względu na fakt czy uczęszcza na zajęcia, czy z nich zrezygnował”. Postanowienie oceniane w ramach niniejszego postępowania jest tożsame z zacytowaną klauzulą. W obu przypadkach związanych z umowami o świadczenie usług edukacyjnych zastrzeżono, że konsumenci pomimo odstąpienia od umowy są zobowiązani do wniesienia należnej przedsiębiorcy opłaty.

Jednocześnie na mocy wyroku SOKiK z dnia 20 października 2005r. (sygn. akt XVII Amc 78/05) do ww. rejestru wpisano pod numerem 625 zapis o treści: „W przypadku rezygnacji studenta z nauki w trakcie semestru, wpłacone w całości czesne za cały semestr nie podlega zwrotowi”. Postanowienie to można uznać za podobne do zakwestionowanego w tym postępowaniu z uwagi na to, że w obu klauzulach nałożono na konsumentów obowiązek zapłaty czesnego za cały semestr, choć nie korzystają oni ze świadczenia przedsiębiorcy w takim zakresie. Powyższe uzasadnia słuszność dokonanej przez Prezesa Urzędu oceny, zgodnie z którą badany zapis stanowi niedozwoloną klauzulę umowną wpisaną do rejestru. Jak wskazano powyżej posługiwanie się w obrocie konsumenckim klauzulą wpisaną do rejestru stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów. Aby można było stwierdzić naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów należy wykazać, że równocześnie doszło do naruszenia zbiorowych interesów konsumentów, co w niniejszym przypadku uczyniono powyżej. W zakresie dotyczącym okoliczności, które nie pozwoliły na stwierdzenie w niniejszym przypadku zaniechania stosowania tej praktyki należy odwołać się do uzasadnienia zawartego w punkcie I 2 niniejszej decyzji na stronie 12.

4. Umowy o świadczenie usług edukacyjnych w ramach studiów I i II stopnia zawarte przez uczelnię z konsumentami zawierają w § 6 ust. 1 pkt. c postanowienie o następującej treści: „W przypadku rezygnacji Studenta z kontynuacji studiów w Uczelni lub skreślenia zgodnie z § 6 ust. 1 umowy, Student jest zobowiązany do zapłacenia czesnego za okres do końca miesiąca, w którym złożył rezygnację, oraz kary umownej (...). Kara umowna stanowi różnicę między wysokością czesnego semestralnego, które Student zobowiązany byłby uiścić w przypadku, gdyby posiadał status Studenta do końca semestru, w którym nastąpiła rezygnacja – a kwotą należnego czesnego, którą Student zobowiązany jest uiścić za okres posiadania statusu Studenta. Kara umowna zostaje naliczona tytułem zwrotu kosztów poniesionych przez Uczelnię w związku z organizacją procesu dydaktycznego dla Studenta w semestrze, w którym nastąpiło rozwiązanie umowy” (dowód: karty nr 16, 19, 21, 23). Stosownie do ww. postanowienia, konsument rezygnujący z nauki w uczelni lub skreślony z listy studentów z innych przyczyn po rozpoczęciu zajęć w danych semestrze jest zobowiązany do wniesienia czesnego za okres do końca miesiąca, w którym złożono

rezygnację. Jednocześnie konsument musi jednak również zapłacić karę umowną w wysokości stanowiącej równowartość pozostałej części czesnego, jakie zapłaciłby do końca danego semestru, gdyby nauki nie przerwał. Konsekwencją powyższego rozwiązania jest to, że bez względu na fakt, w którym miesiącu semestru konsument przerywa naukę, musi on faktycznie zapłacić za cały semestr. Dodać trzeba, że wyłącznie konsument jest zobowiązany do wniesienia opłaty w sytuacji, gdy dochodzi do rozwiązania umowy o kształcenie. Klauzulę taką należy uznać za sprzeczną z art. 385¹ Kc. Postanowienie to narusza również art. 385³ pkt 16 Kc, stosownie do którego niedozwolone są postanowienia, które nakładają wyłącznie na konsumenta obowiązek zapłaty ustalonej sumy na wypadek rezygnacji z zawarcia lub wykonania umowy. Przywołany zapis jest niezgodny także z art. 385³ pkt 17 Kc, który stanowi, że za abuzywne uznaje się postanowienia, które nakładają na konsumenta, który nie wykonał zobowiązań lub odstąpił od umowy, obowiązek zapłaty rażąco wygórowanej kary umownej lub odstępnego. W tym miejscu należy zauważyć, że w rejestrze postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone figuruje kilka postanowień zobowiązujących konsumentów odstupujących od umów o kształcenie do wniesienia zapłaty za cały semestr (nr 395, 816 i 906). Na mocy postanowień wymienionych pod numerami 625, 794, 804 wniesione przez konsumentów opłaty nie podlegały zwrotowi w wypadku rozwiązania umowy. Powyższe wskazuje na to, że za niedopuszczalny należy uznać obowiązek poniesienia kosztów nauki w całym semestrze, w sytuacji, gdy konsument faktycznie z usług nie korzysta. W tym miejscu trzeba też odwołać się do wyroku SOKiK z dnia 01. 03. 2007r. (sygn. akt XVII AmC 12/06), w którym Sąd uznał za niedozwoloną klauzulę, na mocy której słuchacze byli zobowiązani do uregulowania całej kwoty czesnego za semestr, w którym nastąpiło zgłoszenie rezygnacji lub skreślenie. W uzasadnieniu do tego wyroku Sąd orzekł, że postanowienie o tej treści narusza zasadę ekwiwalentności świadczeń stron umowy wzajemnej. Jeśli umowa ulega rozwiązaniu, to konsument nie będzie pobierał nauki, natomiast przedsiębiorca nie będzie świadczył na jego rzecz żadnych usług. Konsument może zostać zobowiązany do zwrotu poniesionych przez przedsiębiorcę wydatków, które ten poczynił w celu należytego wykonania umowy, do uiszczenia opłaty odpowiadającej dotychczas wykonanym czynnościom, a jeżeli wypowiedzenie nastąpiło bez ważnego powodu, można domagać się od niego także naprawienia szkody. Możliwość dochodzenia odszkodowania nie oznacza jednak zdaniem SOKiK możliwości domagania się od konsumenta opłaty stanowiącej równowartość czesnego za cały semestr nauki. Przy ustalaniu odszkodowania należałoby bowiem odliczyć choćby wartość zaoszczędzonego przez uczelnię świadczenia. Stosownie do art. 483 Kc kara umowna ma służyć naprawieniu powstałej szkody, a więc pełni funkcję odszkodowania. Co do zasady jej wysokość nie powinna więc przewyższać wysokości poniesionej straty. W art. 484 ust. 2 Kc przewidziano też możliwość obniżenia zastrzeżonej kary, gdy ta okaże się rażąco wygórowana. Ustalenia w tym zakresie nie są więc ostateczne, a określenie w umowie wysokości kary umownej nie sprzeciwia się możliwości zakwestionowania jej wymiaru. W rozważanym przypadku należy mieć na uwadze, że obowiązek zapłaty kary umownej zostaje określony we wzorcu umownym, na którego treść konsument nie ma wpływu. Uczelnia zastrzega na swoją rzecz zapłatę takiej wysokości, jaka należałaby się jej, gdyby wykonywała swoje świadczenie, pomimo, iż zostaje zwolniona z ciężących na niej obowiązków, co jak podniósł SOKiK w ww. wyroku jest niedopuszczalne. W tych okolicznościach należy stwierdzić, że posługiwanie się klauzulą wskazaną w tym punkcie decyzji, tożsamą z postanowieniami wpisanymi już do rejestru, godzi w interesy konsumentów. Jak wykazano we wcześniejszej części tej decyzji w niniejszym przypadku doszło też do naruszenia zbiorowych interesów konsumentów. Na tej podstawie należało stwierdzić, że uczelnia dopuściła się naruszenia rat. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Po otrzymaniu zawiadomienia o wszczęciu niniejszego postępowania przedsiębiorca przesłał zmieniony wzór umowy, w którym zawarł w § 6 ust. 1 pkt. c poniższą regulację: „w przypadku rezygnacji Studenta z kontynuacji studiów w Uczelni lub skreślenia zgodnie z § 6 ust. 1 umowy, Student jest zobowiązany do zapłacenia czesnego za okres do końca miesiąca, w którym złożył rezygnację lub został skreślony z listy studentów” (dowód: karta nr 57). Jak podniesiono w pkt. I 2 i I 3, pomimo przedstawienia przez przedsiębiorcę nowego wzorca umownego, w którym należycie unormowano badaną kwestię, z uwagi na to, że niewłaściwa klauzula nadal funkcjonuje w umowach już obowiązujących, nie można było stwierdzić zaniechania stosowania spornej praktyki. W tych okolicznościach sprawy należało orzec, jak w pkt. I 4 sentencji niniejszej decyzji.

5. Analiza zgromadzonych umów zawartych z konsumentami wykazała, że w § 4 zawierają one następujące postanowienie: „Wszelkie spory mogące powstać na tle niniejszej Umowy Strony będą starały się rozwiązać polubownie. W przypadku niemożności rozwiązania sporu na tej drodze Strony poddają taki spór pod rozstrzygnięcie Sądu właściwego miejscowo dla siedziby Uczelni”.

Niniejsze postanowienie jest niezgodne z art. 385¹ § 1 Kc i z art. 385³ pkt 23 Kc. Treść przepisu art. 385¹ § 1 Kc przytoczono powyżej. Art. 385³ pkt 23 Kc stanowi natomiast, że za niedozwolone uważa się postanowienia, które wyłączają jurysdykcję sądów polskich lub poddają sprawę pod rozstrzygnięcie sądu polubownego polskiego lub zagranicznego albo innego organu, a także narzucają rozpoznanie sprawy przez sąd, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy.

Właściwość miejscowa sądu, który jest kompetentny do rozstrzygania sporów cywilnych, została określona w przepisach ustawy Kodeks postępowania cywilnego. Zasadniczo, zgodnie z art. 27 ust. 1 Kpc powództwo wytacza się przed sądem właściwym ze względu na miejsce zamieszkania lub siedziby pozwanego. W rozważanej sprawie, stosownie do tego przepisu, gdyby z powództwem występowała przeciwko konsumentowi Uczelnia, musiałaby to zrobić przed sądem oznaczonym wedle miejsca zamieszkania konsumenta. Gdyby do sądu wystąpił konsument, musiałby uczynić to przed sądem wyznaczonym według miejsca siedziby uczelni. Stosownie do art. 34 Kpc w sprawach o ustalenie istnienia umowy, jej wykonanie, rozwiązanie lub unieważnienie, jak też o odszkodowanie z powodu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy można wytoczyć także przed sądem wyznaczonym według miejsca wykonania umowy. W niniejszej sprawie miejscem wykonania umowy będzie miejsce siedziby Uczelni. Zauważyć jednak trzeba, że nie to jedyna możliwość, jaką dają przepisy Kodeksu postępowania cywilnego.

Kwestionowany zapis umowny stanowi klauzulę abuzywną ze względu na to, że ogranicza przedsiębiorcy możliwość wyboru sądu, który zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania cywilnego należało uznać za właściwy do rozstrzygnięcia sporu powstałego na tle umowy, co następuje ze szkodą dla konsumentów. Dodatkowo podkreślić należy, że za niezgodne z art. 385³ pkt 23 Kc uznaje się postanowienia, które nie tylko wyłączają właściwość sądu wyznaczonego według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego w ogóle, ale też te, które ograniczają zakres możliwości przewidzianych w tej ustawie, w wyniku czego sytuacja konsumentów ulega pogorszeniu, co ma miejsce w niniejszym przypadku. Klauzula stosowana przez przedsiębiorcę godzi w konsumentów w ten sposób, że zostaje wyłączona możliwość wytoczenia powództwa przed sądem właściwym ze względu na miejsce zamieszkania konsumentów, a więc w miejscu dla nich najbardziej dogodnym.

W rejestrze postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone figuruje wiele klauzul, na mocy których uznano za właściwy sąd w konkretnym mieście albo wyznaczony według jednego kryterium, w sposób węższy niż uczyniono to w Kodeksie postępowania cywilnego. Zgodnie z bogatym orzecznictwem SOKiK postanowienia, na mocy których sądem

właściwym jest sąd zlokalizowany w miejscu dogodnym wyłącznie dla przedsiębiorcy, ograniczające możliwość wyboru sądu innego niż wymieniony w umowie, są uznawane za niezgodne z prawem. Na potwierdzenie tego należy wskazać szereg klauzul umownych tego typu, które zostały wpisane do rejestru postanowień umownych uznanych za niedozwolone pod numerami 92, 276, 309, 310, 349, 361, 388, 397, 418, 445, 488, 494, 527, 561, 565, 586, 596, 612, 617, 637, 640, 691, 772, 784, 913, 922 i 1007. W świetle powyższego należało stwierdzić, że przedsiębiorca posługuje się w umowach z konsumentami klauzulą wpisaną do rejestru. Przy jednoczesnym spełnieniu przesłanki naruszenia zbiorowego interesu konsumentów należało orzec, że przedsiębiorca stosuje praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, co jest niezgodne z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Pismem z dnia 18. 05. 2007r. uczelnia poinformowała, że zakwestionowany zapis zastąpiono w nowym wzorze umów klauzulą o treści: „*Wszelkie spory mogące powstać na tle niniejszej Umowy Strony będą starały się rozwiązywać polubownie. W przypadku niemożności rozwiązania sporu na tej drodze Strony poddają taki spór pod rozstrzygnięcie Sądu właściwego miejscowo dla siedziby pozwanego*” (dowód: karta nr 58). Postanowienie to w obecnym brzmieniu jest zgodne z przepisami Kodeksu postępowania cywilnego. W przypadku zaistnienia sporu i wystąpienia na drogę sądową, uczelnia będzie musiała złożyć pozew przed sądem właściwym ze względu na miejsce zamieszkania studenta, natomiast konsument będzie występował według właściwości ogólnej przed sądem wyznaczonym według miejsca siedziby uczelni, co jest w niniejszym przypadku równoznaczne z miejscem wykonania umowy. Pomimo pozytywnej oceny merytorycznego zakresu dokonanej zmiany nie istnieje możliwość stwierdzenia zaniechania stosowania zarzuconej przedsiębiorcy praktyki. Aby możliwość taka zaistniała uczelnia musiałaby bowiem wyeliminować sporny zapis także z umów zawartych z wykorzystaniem starego wzoru umowy. Stąd orzeczono, jak w punkcie I 5 sentencji niniejszej decyzji.

6. Uczelnia zawiera z konsumentami umowy z wykorzystaniem wzoru umowy o świadczenie usług edukacyjnych w ramach studiów podyplomowych. Badany przez Prezesa Urzędu wzorzec w § 2 ust. 5 stanowił, że „*W przypadku nie podjęcia lub przerwania nauki Słuchacz zobowiązany jest uregulować wszystkie zobowiązania finansowe wobec Uczelni wynikające z posiadania statusu Słuchacza Studiów Podyplomowych*” (dowód: karty nr 17, 24 – 26). Na mocy ww. klauzuli przedsiębiorca zastrzegł, że nawet w sytuacji, gdy konsument nie będzie korzystał z usług świadczonych przez uczelnię z uwagi na niepodjęcie nauki lub jej przerwanie w czasie trwania roku akademickiego, będzie on zobowiązany do poniesienia kosztu całych studiów, które zgodnie z pozyskanymi przez Prezesa Urzędu informacjami trwają dwa lub trzy semestry. Przedsiębiorca zastrzegł więc, że konsumenci mają obowiązek spełnienia ich świadczenia w całości pomimo, iż on sam zostaje z ciężącego na nim obowiązku zwolniony i nie świadczy na ich rzecz usług. W tych okolicznościach sprawy należało uznać kwestionowaną klauzulę za sprzeczną z wyżej przywoływanym już art. 385¹ § 1 Kc. Zapis ten narusza również art. 385³ pkt 16 Kc, w myśl którego niedozwolone są postanowienia, które nakładają wyłącznie na konsumenta obowiązek zapłaty ustalonej sumy na wypadek rezygnacji z zawarcia lub wykonania umowy oraz art. 385³ pkt 22 Kc, który stanowi, że niedozwolone są postanowienia przewidujące obowiązek wykonania zobowiązania przez konsumenta mimo niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania przez jego kontrahenta. Sporny zapis godzi w interesy w ten sposób, że na jego mocy zostają oni zobowiązani do spełnienia świadczenia w sytuacji, gdy nie uzyskają oni odpowiadającego mu ekwiwalentu. Jest ono więc sprzeczne z naturą umów wzajemnych, do jakich należy zaliczyć umowy o świadczenie usług edukacyjnych przez Uczelnię na rzecz konsumentów. Posiłkowo można odwołać się do wyroku SOKiK z dnia 01. 03. 2007r. (sygn.

akt XVII AmC 12/06), w którym Sąd orzekł, że nie znajduje uzasadnienia nakładanie na konsumentów odstępujących od umowy obowiązku ponoszenia przez nich kosztów w pełnej wysokości, co szczegółowo opisano w uzasadnieniu do pkt. I 3 i I 4 niniejszej decyzji. Podkreślić jednak warto, że w klauzuli rozważanej przez Sąd zastrzeżono obowiązek wniesienia opłaty za cały semestr, w którym umowę wypowiedziano, natomiast w niniejszym przypadku konsumentów zobligowano do wniesienia opłaty za okres całych studiów podyplomowych, a więc aż za dwa lub trzy semestry. Oceniana w ramach niniejszego postępowania klauzula zawarta w § 2 ust. 5 umów o świadczenie usług edukacyjnych w ramach studiów podyplomowych jest podobna do następującego postanowienia wpisanego do rejestru pod numerem 395, które zostało uznane za abuzywne na mocy wyroku SOKiK z dnia 12 stycznia 2005 r. (sygn. akt XVII Amc 13/04): „Zleceniodawca zobowiązuje się uregulować pełną kwotę w całości lub w terminach § 4 bez względu na fakt czy uczęszcza na zajęcia, czy z nich zrezygnował”. Mając na względzie ww. okoliczności należało stwierdzić, że uczelnia, stosując praktykę polegającą na posługiwaniu się w umowach z konsumentami ww. niedozwolonym postanowieniem umownym dopuściła się naruszenia art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Przedsiębiorca poinformował, że dokonał zmiany w powyższym zakresie, która polegała na wprowadzeniu do wzoru umowy w miejsce zakwestionowanego postanowienia zapisu o treści: „*W przypadku nie podjęcia lub przerwania nauki Słuchacz zobowiązany jest uregulować wszystkie zobowiązania finansowe wobec Uczelni wynikające z posiadania statusu Słuchacza Studiów Podyplomowych, które powstały w okresie trwania niniejszej umowy*” (dowód: karta nr 59). Także i w tym przypadku opracowanie nowego wzorca nie doprowadziło do zaniechania stosowania rzeczonyj praktyki. Aby do zaniechania doszło należałoby bowiem zastąpić bezprawny zapis funkcjonujący w umowach z konsumentami właściwą klauzulą, co w rozważanej sprawie nie nastąpiło. Mając na względzie ww. okoliczności należało orzec, jak w punkcie I 6 sentencji tej decyzji.

7. Przedsiębiorca zastrzegł w zawartych z konsumentami umowach o świadczenie usług edukacyjnych w ramach studiów podyplomowych, że ewentualne, powstałe na tle tych umów spory, będą rozstrzygane przez sąd w Dąbrowie Górniczej. Klauzulę taką zamieszczono w § 4 wzoru umowy (dowód: karta nr 17), który był konsumentom przedkładany do podpisu przy zawieraniu umów. Wskazać trzeba, że w Dąbrowie Górniczej mieści się siedziba uczelni, w związku z czym zapis przywołany w tym miejscu jest tożsamy z klauzulą wskazaną w pkt. I 5 niniejszej decyzji. Z uwagi na podobieństwo obu postanowień można stwierdzić, że okoliczności naruszenia przepisu art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów są w obu przypadkach jednakowe, wobec czego należy odwołać się do uzasadnienia zawartego w pkt. I 5 tej decyzji. Zwrócić trzeba uwagę, że także w związku z postawionym uczelni zarzutem naruszenia prawa w wyniku posługiwania się ww. klauzulą zawartą w § 4 umów o świadczenie usług edukacyjnych w ramach studiów podyplomowych uczelnia podjęła kroki zmierzające do jego usunięcia z obrotu. Jak wynika ze złożonego przez nią oświadczenia, ww. zapis zastąpiono w zmodyfikowanym wzorcu klauzulą, na mocy której właściwym do rozpatrzenia ewentualnych sporów będzie sąd wyznaczony według siedziby pozwanego (dowód: karta nr 37). Dokonanie zmiany w tym zakresie udokumentowano przesyłając zmodyfikowany wzór umowy (dowód: karta nr 59). W związku z tym, że nie sporządzono aneksów do umów zawartych przed opracowaniem nowego wzorca nie było możliwe stwierdzenie zaniechania stosowania bezprawnej praktyki. Wobec tego należało stwierdzić, że uczelnia niniejszą praktykę wciąż stosuje, co pociąga za sobą obowiązek nakazania jej zaniechania.

II.

Jak wskazano w punktach II 1 – 3 sentencji niniejszej decyzji przedsiębiorca posługiwał się w zarządzeniach określających warunki finansowe studiowania postanowieniami, na mocy których konsumenci nieterminowo spełniający swoje świadczenia byli zobowiązani do wnoszenia odsetek karnych w wysokości 0,1% należnej kwoty za każdy dzień zwłoki (dowód: karty nr 27 – 33). Z uwagi na podobieństwo wszystkich przywołanych zapisów, które różnią się zasadniczo tylko w warstwie językowej, w tej części decyzji odniesiono się wspólnie do wszystkich zapisów wymienionych w pkt. II 1 – 3. Dla oceny prawnej przywołanych regulacji nie ma też znaczenia fakt, że w części postanowień stosowanych przez uczelnię określono kary za nieterminową wpłatę czesnego, a w części za nieterminową realizację innych należności finansowych. Bez względu na rodzaj opłat pobieranych przez uczelnię, za opóźnienia których przedsiębiorca zastrzega na swoją rzecz obowiązek zapłaty odsetek karnych, identycznie i na podstawie tych samych przepisów prawnych należy oceniać ich wysokość.

W tym miejscu należy podkreślić, że wierzyciel może domagać się zapłaty odsetek za opóźnienie w spełnieniu na jego rzecz zobowiązania pieniężnego. Stosownie do art. 359 § 2¹ Kc maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może jednak w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego. Odsetki w ww. wysokości stanowią odsetki maksymalne, które obecnie wynoszą 23%. W rozważanym przypadku, w związku z tym, że wysokość zastrzeżonych odsetek wyniosła 36,5 % w skali roku należało stwierdzić, że ich wysokość znacznie przewyższała ustawowy próg. Już na tej podstawie zachowanie przedsiębiorcy można ocenić jako bezprawne. Dodać jednak warto, że w sprawie wysokości zastrzeganych przez przedsiębiorców odsetek karnych, jeszcze przed wprowadzeniem do Kodeksu cywilnego regulacji dotyczącej ich maksymalnej wysokości, wielokrotnie wypowiedział się SOKiK. Postanowienia mówiące o obowiązku zapłaty odsetek karnych w wysokości 0,1% od należnej kwoty za każdy dzień zwłoki były uznawane za niezgodne z art. 385¹ § 1 Kc, jak i 385³ pkt 17 Kc, których treść przytoczono we wcześniejszej części tej decyzji. Postanowienia uznane w toku abstrakcyjnej kontroli sądowej za abuzywne zostały następnie wpisane do prowadzonego przez Prezesa Urzędu rejestru pod numerami 156, 379, 452, 458, 741, 743, 744, 867, 868. W tych okolicznościach należało stwierdzić, że przedsiębiorca dopuścił się stosowania praktyki polegającej na posługiwaniu się w umowach z konsumentami niedozwolonymi postanowieniami wpisanymi do rejestru.

W przypadku postanowień, które dopiero mogą zostać uznane za niedozwolone dokonuje się szczegółowej oceny wszystkich okoliczności konkretnej sprawy. Przy rozważaniu, czy doszło do spełnienia przesłanki, zgodnie z którą określona kara jest nadmiernie wygórowana bierze się pod uwagę całość praw i obowiązków obu stron kontraktu wynikających z umowy, specyfikę danej umowy, w tym jej przedmiot, co może w określonych przypadkach zdecydować o tym, że pomimo pozornego podobieństwa do postanowień uznanych wcześniej za abuzywne, konkretna klauzula funkcjonująca w badanej umowie nie będzie uznawana za niezgodną z prawem. Odmiennie w sytuacji, gdy mamy do czynienia z przepisem bezwzględnie obowiązującym, tak jak ma to miejsce w przypadku regulacji dotyczącej maksymalnej wysokości odsetek karnych. Zachowanie sprzeczne z takim przepisem, bez względu na okoliczności towarzyszące sprawie, jest niedopuszczalne. Opisane w tym punkcie decyzji praktyki należy więc oceniać przez pryzmat przepisu art. 359 § 2¹ Kc, z którego wynika zakaz stosowania odsetek karnych przewyższających określoną w nim wysokość we wszelkich umowach. Powyższe decyduje też o tym, że kierując się wysokością zastrzeżonych przez uczelnię odsetek można było stwierdzić, że stosowane przez nią postanowienia były tożsame z ww. klauzulami wpisanymi do rejestru.

Mając na uwadze to, że na mocy zakwestionowanych postanowień przedsiębiorca nałożył na konsumentów ciężary finansowe przewyższające swą wysokością maksymalną, dopuszczalną na mocy przepisów prawa wysokość należności trzeba było stwierdzić, że zachowanie to godziło w interesy ekonomiczne konsumentów. Jak wykazano powyżej uczelnia dopuściła się naruszenia zbiorowych interesów konsumentów. W związku z tym, że doszło do spełnienia wszystkich przesłanek wymienionych w art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów należało stwierdzić naruszenie tego przepisu, jak i naruszenie art. 24 ust. 1 ww. ustawy.

W toku niniejszego postępowania przedsiębiorca oświadczył w piśmie z dnia 18. 05. 2007r., że odstąpił od stosowania regulacji nakładających na konsumentów obowiązek zapłaty odsetek karnych w wysokości 0,1% od należnej kwoty za każdy dzień opóźnienia (dowód: karta nr 38). Zarządzenia władz uczelni zawierające zakwestionowane postanowienia zostały zastąpione z dniem 01. 06. 2007r. zarządzeniami, w których wskazano, że konsumenci są zobowiązani do zapłaty odsetek w wysokości 22% od należnej kwoty w skali roku (dowód: karty nr 64 – 76). W związku z tym, że wysokość ta mieści się w ustawowych granicach, należało orzec, że obecna praktyka przedsiębiorcy jest zgodna z prawem, a więc, że przedsiębiorca doprowadził do zaniechania stosowania ww. sprzecznej z prawem praktyki. Stąd należało orzec, jak w pkt. II 1 – 3 sentencji niniejszej decyzji.

III.

Zgodnie z art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów Prezes Urzędu może skorzystać z uprawnienia do nałożenia na przedsiębiorcę stosującego praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów kary pieniężnej w wysokości nie większej niż 10% przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary. Kara taka może być nałożona bez względu na to, czy przedsiębiorca dopuścił się naruszenia celowo, czy też nieumyślnie. Stosownie do art. 111 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przy ustalaniu wysokości kar pieniężnych, w tym kar określonych w art. 106 tej ustawy, należy uwzględnić w szczególności okres, stopień oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy, a także uprzednie naruszenie przepisów ustawy.

W punktach I 1 – 7 i II 1 – 3 niniejszej decyzji stwierdzono stosowanie przez uczelnię dziesięciu praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów opisanych szczegółowo powyżej. Praktyki te polegają na posługiwaniu się w umowach z konsumentami postanowieniami wzorców umowy uznanymi przez SOKiK za niedozwolone. Jak wskazano we wcześniejszej części decyzji, posługiwanie się w obrocie klauzulami wpisanymi do rejestru jest zakazane. Rejestr ten służy zatem eliminowaniu z obrotu konsumenckiego postanowień, które naruszają interesy konsumentów, poprzez co pogarszają ich sytuację na rynku, godzą w ich interesy zarówno materialne, jak i niematerialne. Pamiętać trzeba, że na przedsiębiorcach spoczywa obowiązek prowadzenia działalności w sposób zapewniający poszanowanie dobrych obyczajów oraz słusznym interesów konsumentów, co wiąże się z respektowaniem obowiązujących przepisów prawa, a także z dostosowywaniem swoich zachowań do aktualnych wymogów, w tym także wynikających z uzupełniania rejestru o kolejne klauzule abuzywne. Wbrew istniejącemu obowiązkowi przedsiębiorca nie dostosowywał swego zachowania do zachodzących zmian, a w miarę wpisywania do rejestru kolejnych klauzul, w tym również dotyczących innych szkół wyższych, nie modyfikował zawieranych przez siebie z konsumentami umów. Konsekwencją stosowania powyższych praktyk jest pogorszenie sytuacji konsumentów. Fakt, że kwestionowane regulacje funkcjonują w umowach rzeczywiście zawieranych z konsumentami stwarza zagrożenie, że przedsiębiorca może albo dochodzić od konsumentów nadmiernie wygórowanych odsetek umownych i kar umownych, może domagać się spełnienia świadczeń konsumentów w sytuacji, gdy sam zostaje zwolniony z obowiązku spełnienia obowiązków ciążących na

nim, a także może w niewłaściwy sposób informować studentów o zmianach warunków wiążących ich umów. Fakt, że wyżej opisane praktyki są związane ze stosowaniem wzorców umownych, którymi przedsiębiorca posługuje się przy zawieraniu umów wskazuje na ustalony i długotrwały charakter ocenianych zachowań. Powyższe okoliczności uzasadniają nałożenie na przedsiębiorcę kary, o jakiej mowa w art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Przychód osiągnięty przez przedsiębiorcę w 2006r. ustalono na podstawie złożonego przez niego Sprawozdania o przychodach, kosztach i wyniku finansowym szkół wyższych za rok 2006r (dowód: karty nr 85 – 88).

Przy ustalaniu kary wzięto pod uwagę okoliczność, że jest to pierwsza decyzja wydawana w sprawie uczelni, w której stwierdza się, że dopuściła się ona naruszenia przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Uwzględniono również fakt, że w czasie trwania niniejszego postępowania niezwłocznie dokonano zmian, które spowodowały całkowite wyeliminowanie bezprawnych praktyk wskazanych w punktach II 1 – 3 tej decyzji. Zważono też, iż pozostałe działania uczelni, które przywołano w punktach I 1 – 7, choć nie doprowadziły do całkowitego zaprzestania stosowania opisanych w tych punktach praktyk, będą skutkowały na przyszłość, gdyż umowy zawierane w przyszłości nie będą obejmowały wymienionych tam klauzul abuzywnych. Podjęcie tych czynności świadczy też o dobrej woli przedsiębiorcy, który starał się doprowadzić do zaprzestania stosowania praktyk negatywnie ocenianych przez Prezesa Urzędu. Pomimo tego, iż działania te w pewnym zakresie okazały się niewystarczające, to prezentowane przez przedsiębiorcę zachowanie należy ocenić pozytywnie, co stanowi przesłankę łagodzącą w niniejszej sprawie. Kara nakładana przez Prezesa Urzędu na przedsiębiorcę, który dopuścił się stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów służy podkreśleniu naganności ocenianego zachowania. Przedsiębiorca, jako podmiot o wieloletnim doświadczeniu, powinien wiedzieć, że określając warunki umowne nie może stosować klauzul uznanych przez SOKiK za abuzywne, ani w inny sposób godzić w interesy słabszych uczestników rynku, jakimi są konsumenci. Zauważyć warto, że przedsiębiorca powinien wykazać się w tym zakresie szczególną dbałością, gdyż już w 2005r. Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów prowadził wobec niego działania. W toku czynności podjętych pod sygnaturą akt RKT-62-18/05/AD wezwano uczelnię do zaprzestania stosowania klauzul, w których zastrzeżono nadmiernie wygórowaną karę umowną za zwłokę w zapłacie należnych uczelni opłat. W konsekwencji tego przedsiębiorca dokonał zmian wprowadzając zapisy o odsetkach karnych w wysokości 0,1% za każdy dzień zwłoki. W kierowanym do uczelni piśmie poinformowano ją, że na każdym podmiocie ciąży obowiązek podejmowania działań zgodnych z panującym porządkiem prawnym, w związku z czym konieczne jest uwzględnianie ewentualnych zmian przepisów prawa, co może powodować konieczność dostosowania w przyszłości wzorców umownych do aktualnych wymogów. Pomimo otrzymania pouczenia tej treści przedsiębiorca nie dostosował swojego postępowania do bieżących wymogów. W szczególności należy tu wymienić regulację wynikającą z ustawy z dnia 7 lipca 2005r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 157, poz. 1316) obowiązującą od 20 lutego 2006r., na mocy której ustanowiono maksymalną wysokość odsetek karnych. Stwierdzone nieprawidłowości wiążą się jednak także z innymi zagadnieniami, jak tryb informowania o zmianie wysokości opłat, wysokość opłat pobieranych od osób rezygnujących z nauki oraz właściwość sądu, który ma rozstrzygać ewentualne spory. W sprawie klauzul normujących powyższe kwestie w sposób niezgodny z prawem wypowiedział się SOKiK, w wyniku czego zakwestionowane zapisy znalazły się w rejestrze, a od tego momentu uczelnia była zobowiązana do zmiany swego zachowania.

Decydując o nałożeniu kary i jej wysokości wzięto pod uwagę wszystkie ww. okoliczności, jak i możliwości finansowe przedsiębiorcy. Orzeczona kara powinna stanowić dolegliwość

dla uczestnika niniejszego postępowania, tak aby jej nałożenie skutkowało w przyszłości zapobieżeniem zaistnienia podobnych sytuacji. Z drugiej strony należy też podkreślić wymiar edukacyjny i wychowawczy zastosowanego środka. W rozważanym przypadku można mieć nadzieję, że orzeczona kara spełni swoją rolę wychowawczą, gdyż już w toku niniejszego postępowania przedsiębiorca zobowiązał się do uwzględniania w przyszłości nowo wpisywanych do rejestru niedozwolonych postanowień umownych klauzul i bieżącego dostosowywania stosowanych przez niego dokumentów do istniejących wymogów.

Z drugiej jednak strony, mając na względzie profesjonalny charakter prowadzonej przez przedsiębiorcę działalności, jak i fakt, że stosowane przez niego praktyki dotyczą szerokiego grona uczestników rynku oraz uwzględniając specyfikę i wagę usług świadczonych przez przedsiębiorcę, należy stwierdzić, że nałożenie kary w niniejszym przypadku jest konieczne.

Jednocześnie ponownie należy zwrócić uwagę na wymiar edukacyjny stosowanej sankcji. Niniejsza kara powinna stanowić przestrożę dla przedsiębiorcy na przyszłość. Poza wymiarem indywidualnym kary, trzeba podkreślić jej wymiar ogólny, funkcję odstrasżającą i wychowawczą w stosunku do innych uczestników rynku. Funkcja edukacyjna jest w niniejszym przypadku w wymiarze ogólnym szczególnie istotna, gdyż kary za stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów nakładane w tym trybie stanowią nowość w polskim porządku prawnym.

W świetle powyższych okoliczności wysokość kary ustalono na poziomie 15 000 zł (słownie: piętnastu tysięcy złotych), co stanowi niemal 0,1 % ubiegłorocznego przychodu przedsiębiorcy i prawie 1% maksymalnej kary. W ocenie Prezesa Urzędu kara wymierzona w tej wysokości jest adekwatna do stopnia naruszenia przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Prezes Urzędu, kierując się potrzebą zdecydowanego przeciwdziałania stosowaniu praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów uznał, że orzeczona kara powinna stanowić dolegliwość dla uczestnika niniejszego postępowania. W tym przypadku kara powinna spełnić jednak przede wszystkim funkcję prewencyjną i wychowawczą, tak aby zapobiec w przyszłości naruszeniom przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Wobec powyższego orzeczono jak w punkcie III sentencji niniejszej decyzji.

IV. Zgodnie z art. 80 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów Prezes Urzędu rozstrzyga o kosztach w drodze postanowienia, które może być zamieszczone w decyzji kończącej postępowanie. W myśl art. 77 ust. 1 tej ustawy, jeżeli w wyniku postępowania Prezes Urzędu stwierdził naruszenie przepisów ustawy, przedsiębiorca, który dopuścił się tego naruszenia, jest obowiązany ponieść koszty postępowania.

Postępowanie w sprawie stosowania przez przedsiębiorcę praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów zostało wszczęte z urzędu, a w jego wyniku Prezes Urzędu w punktach I 1 – 7 i II 1 – 3 sentencji decyzji stwierdził naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Kosztami niniejszego postępowania są wydatki związane z korespondencją prowadzoną przez Prezesa Urzędu ze stroną. W związku z powyższym postanowiono obciążyć ww. przedsiębiorcę kosztami postępowania w wysokości 49 zł (słownie: czterdziestu dziewięciu złotych).

Zgodnie z art. 112 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów karę pieniężną należy uiścić w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów: NBP o/o Warszawa Nr 51101010100078782231000000.

Koszty niniejszego postępowania przedsiębiorca obowiązany jest wpłacić na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie w NBP o/o Warszawa Nr 51101010100078782231000000.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od daty jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Katowicach

Na postanowienie zawarte w punkcie IV niniejszej decyzji, na podstawie art. 81 ust. 5 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z 479²⁸ § 1 pkt 2 k.p.c. przysługuje zażalenie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Katowicach w terminie tygodnia od dnia doręczenia.

DYREKTOR DELEGATURY
URZĘDU OCHRONY KONKURENCJI
I KONSUMENTÓW W KATOWICACH

Alicja Kral